

Dr hab. Zdzisław Darasz, em. prof. UW
Instytut Sławistyki Zachodniej i Południowej
Wydział Polonistyki
Uniwersytet Warszawski

**Opinia o pracy mgr Marty Cmiel-Bażant
„Słoweńska krytyka literacka okresu międzywojnia (1918–1941)”, przedstawionej jako
rozprawa doktorska. Promotor dr hab. Zdzisław Darasz, em. prof. UW. Instytut
Sławistyki Zachodniej i Południowej UW, 2017.**

Przedmiotem badań w pracy doktorskiej mgr Marty Cmiel-Bażant jest, zgodnie z tytułowym sformułowaniem tematu, słoweńska krytyka literacka w latach pomiędzy I i II wojną światową, czyli w czasie głębokich jak nigdy wcześniej w historii przemian politycznych i kulturowych warunków narodowej egzystencji Słoweńców, którzy przeżywszy tysiąclecie pod germańską dominacją, z tego prawie połowę pod berłem Habsburgów, po Wielkiej Wojnie lat 1914–1918 stali się jednym z tytułarnych zbiorowych podmiotów południowosłowiańskiego państwa – Królestwa Serbów, Chorwatów i Słoweńców, w roku 1929 formalnie przemianowanego na Królestwo Jugosławii. Zmiana usytuowania ziem słoweńskich w przestrzeni geopolityki postawiła nowe zadania przed słoweńską kulturą i sztuką, zwłaszcza literaturą, która jako najwyrazistsza ekspresja „ducha narodu” brała na siebie w epoce narodzin i krzepnięcia etnokulturowej (narodowej) samowiedzy Słoweńców największy ciężar obowiązków budzielskich, samoobronnych i odrodzeniowych. We „własnym” państwie z obowiązków tych literatura słoweńska mogła się poczuć zwolniona na rzecz zaangażowania w kwestie społeczne, przynajmniej dopóki się nie okazało, że jugosłowiański unitaryzm zagraża narodowej podmiotowości Słoweńców nie mniej niż presja niemieckiej w monarchii Habsburgów, a w peryferyjnych regionach słoweńskiej etni (Karyntia, Słowenia Wenecka) wielkie zagrożenie rodzimego żywiołu stwarza nacjonalizm niemiecki i włoski. W rezultacie literatura słoweńska pozostała w służbie narodowych i społecznych pryncypiów, których skala w stosunku do stanu poprzedniego raczej się poszerzyła niż zawężyła, a tym samym pozostała przedmiotem intensywnych dyskusji i sporów filozoficzno-światopoglądowych, społeczno-politycznych i formalno-estetycznych, prowadzonych w obrębie jej samej i w jej krytyczno-publicystycznym otoczu.

Podjmując temat z zakresu krytyki literackiej w Słowenii, Doktorantka dołączyła do uznanych poprzedników – słoweńskich znawców przedmiotu: Borisa Paternu, inicjatora kompleksowych ujęć dyscypliny w perspektywie historycznoliterackiej, Mariji Mitrović, monografistki krytyki Ivana Cankara, Matiji Ogrina, autora dwóch książek o literackim wartościowaniu w Słowenii w drugiej połowie XIX i w pierwszej połowie XX wieku – od Frana Levstika do II wojny światowej. Z koncepcją Ogrina wchodzi Doktorantka w najściślejszą relację dialogową, ale dla swojego ujęcia problemu znajduje oryginalną podstawę teoretyczno-metodologiczną w konstrukcie wspólnot interpretacyjnych autorstwa Stanley'a Fisha. Sama bowiem nie daje monografii słoweńskiej międzywojennej krytyki w perspektywie historycznoliterackiej, ale rekonstruuje jej ideowo-estetyczne modele: modernistyczno-ekspresjonistyczny i socjalno-realistyczny, interferujące wzajemnie i korelowane z ideologicznymi wspólnotami: katolików, socjalistów, liberałów, marksistów, anarchistów/pacyfistów, ta zaś skomplikowana sieć współzależności podmiotów literackiej komunikacji nie tylko nie wyklucza ich przynależności do kilku wspólnot interpretacyjnych jednocześnie, lecz nawet ją wymusza. Trzeba również zauważyć, że teoretyczny horyzont rozprawy ogarnia też klasyków strukturalizmu, Czecha Felixa Vodičkę i uczonych polskich, Michała Głowińskiego i Janusza Sławińskiego, przybliżając ich ukłasycone dokonania jako wartości najściślejszego kanonu wiedzy o literaturze.

Jasno i logicznie skonstruowana i poznawczo atrakcyjna praca doktorska mgr Marty Cmiel-Bażant spełnia – w przekonaniu niżej podpisanego – ustawowe standardy i kryteria osiągnięcia naukowego, uprawniającego autorkę do ubiegania się o stopień naukowy doktora w dziedzinie nauk humanistycznych.

Warszawa, 27 marca 2017

